

**WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI**
Wojciech Kutyla

KRR-4101-004-01/2014
P/14/124

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/124 – Skuteczność przyjętych procedur i podejmowanych działań w celu ograniczenia prawdopodobieństwa wystąpienia w Polsce afrykańskiego pomoru świń
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontroler	Małgorzata Czuchryta, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 91275 z dnia 1 października 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 00-930 Warszawa, ul. Wspólna 30
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marek Sawicki, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od dnia 17 marca 2014 r. Stanisław Kalemba, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 31 lipca 2012 r. do 17 marca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Prowadzone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi działania dla zabezpieczenia Polski przed wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (ASF) były odpowiednie i zgodne z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa¹.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- zaakceptował projekt obszaru objętego restrykcjami w związku ze stwierdzeniem ASF, przedstawiony przez Głównego Lekarza Weterynarii,
- wydał akty prawne konieczne dla podejmowania działań w celu zwalczania ASF oraz powołał Zespół do spraw łagodzenia skutków gospodarczych związanych z wystąpieniem przypadków tej choroby,
- przedstawił na posiedzeniu Rady Ministrów sytuację na rynku wieprzowiny po stwierdzeniu ASF na terenie Polski oraz wystąpił do Ministra Gospodarki z wnioskiem o utworzenie rezerw strategicznych półtuszy wieprzowych w celu zakupu tuczników pochodzących z obszarów objętych ograniczeniami,
- na bieżąco monitorował działania podejmowane w celu zapobieżenia możliwości przeniesienia się ASF poza obszar objęty ograniczeniami,
- zapewnił środki finansowe niezbędne do realizacji programu wczesnego wykrycia zakażeń wirusem wywołującym ASF,
- podejmował działania dla przywrócenia eksportu mięsa wieprzowego z terenów objętych restrykcjami po wystąpieniu ASF oraz dla pozyskania nowych rynków zbytu.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Zabezpieczenie Polski przed wystąpieniem ASF

Opis stanu
faktycznego

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi był informowany przez Głównego Lekarza Weterynarii (GLW) o działaniach służb weterynaryjnych w celu zapobieżenia wystąpienia ASF na obszarze Polski. W latach 2009–2013 na obszarach największego ryzyka wystąpienia ASF prowadzono działania polegające na zabezpieczeniu przejść granicznych w celu zapewnienia kontroli żywności przywożonej do Polski oraz wzmocnienia monitoringu w kierunku wczesnego wykrycia zakażeń ASF². Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Minister RiRW lub Minister) otrzymywał od GLW informacje o szkoleniach dotyczących zagrożeń powodowanych przez ASF oraz o kampanii informacyjnej w tym zakresie.

W latach 2012–2013 Minister występował do Ministra Środowiska o zintensyfikowanie działań mających na celu ograniczenie populacji dzików, w związku ze szkodami łowieckimi wyrządzanymi przez te zwierzęta. Minister RiRW na posiedzeniu Rady Unii Europejskiej ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 23 września 2013 r. przedstawił propozycję sposobu finansowania zwalczania ASF w przypadku ewentualnego wystąpienia zakażeń na terytorium UE oraz skoordynowania działań w celu likwidacji skutków ekonomicznych tej choroby.

(dowód: akta kontroli str. 24-30, 199-281, 647-664, 772-798)

W trybie nadzwyczajnym, w związku z zagrożeniem wystąpienia ASF, zwołano dwa posiedzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego³. Tematem posiedzeń był m.in. opracowany, na polecenie Ministra RiRW, dokument pn. *Czarny scenariusz wystąpienia ASF*. W dokumencie tym wskazano na wysokie ryzyko przeniesienia się choroby na teren Polski. Określono możliwe źródła zakażeń wynikające m.in. z przemieszczeń dzikich zwierząt i przywożenia żywności pochodzenia zwierzęcego, a także oszacowano zakres prawdopodobnych strat wynikających z ograniczenia eksportu zwierząt i mięsa wieprzowego oraz przybliżone koszty zwalczania choroby.

(dowód: akta kontroli str. 386-389, 665-683)

Sprawy dotyczące zabezpieczenia Polski przed wystąpieniem ASF były przedmiotem posiedzeń Kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z udziałem przedstawicieli Departamentu Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii (DBŻiW) oraz Głównego Inspektoratu Weterynarii (GIW). Rozpatrzono propozycje zmian legislacyjnych oraz nakazy i ograniczenia mające na celu zabezpieczenie przed rozprzestrzenieniem się choroby na obszarze Polski. Propozycje zmian

² Badania monitoringowe padłych świń (na podstawie ryzyka) oraz padłych i odstrzelonych dzików w województwach warmińsko-mazurskim, podlaskim, lubelskim i podkarpackim. W 2013 r. monitoring w kierunku ASF został rozszerzony o trzy powiaty w województwie mazowieckim: siedlecki, sokołowski i łosicki.

³ W dniach 9 lipca i 29 października 2013 r. odbyły się posiedzenia Zespołu Zarządzania Kryzysowego, organu pomocniczego i opiniodawczego, utworzonego na mocy Zarządzenia nr 15 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 sierpnia 2008 r.

w zakresie identyfikacji świń, ograniczenia w transporcie pasz pochodzenia roślinnego oraz przywozu do Polski produktów ubocznych nie zostały uwzględnione, bowiem nakładałyby na polskich posiadaczy świń wymagania wyższe niż minimalne wymagania obowiązujące w UE oraz wprowadzałyby zakazy nieproporcjonalne do zagrożenia. Przedmiotem rozpatrzenia były również propozycje ograniczeń przeciwdziałających wystąpieniu ASF, wprowadzonych rozporządzeniami wojewodów⁴.

W dniach od 6 do 30 sierpnia 2013 r. Ministerstwo przeprowadziło w GIW kontrolę w zakresie przygotowania i aktualizacji planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, w tym ASF⁵, określających sposób działania służb w przypadku stwierdzenia takiej choroby. W jej wyniku dostosowano Plan gotowości zwalczania ASF do obowiązujących przepisów. W planie określono, że „wystąpienie epizootii afrykańskiego pomoru świń w Polsce spowodowałoby straty w gospodarce kraju w wysokości ok. 0,2 – 1% Produktu Krajowego Brutto (PKB)”.

(dowód: akta kontroli str. 3, 24-30, 199-281, 412-417, 424-546)

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 stycznia 2014 r. na obszarze Polski był realizowany program mający na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń oraz poszerzenie wiedzy na temat ryzyka wystąpienia tej choroby na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁶. Program był kontynuowany w 2014 r.⁷ Środki na realizację programu zostały zaplanowane w budżetach wojewodów i rezerwach celowych budżetu państwa⁸.

(dowód: akta kontroli str. 78-198, 412-418, 424-430, 831-840)

Ocena cząstkowa

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zrealizował działania na rzecz zabezpieczenia Polski przed ASF, monitorując sytuację epizootyczną oraz zapewniając środki na realizację programu wczesnego wykrywania ASF.

⁴ Rozporządzenie nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 9 sierpnia 2013 r. w sprawie zarządzenia środków w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń na terytorium Białorusi i możliwości jego przeniesienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego, poz. 11576), rozporządzenie nr 1/2013 Wojewody Podlaskiego z dnia 8 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego, poz. 3184) oraz rozporządzenie nr 3 Wojewody Lubelskiego z dnia 14 listopada 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, poz. 4613).

⁵ Plan gotowości zwalczania ASF opracowany i zatwierdzony został przez GLW w dniu 28 sierpnia 2004 r.

⁶ Dz. U. 2014 r., poz. 115.

⁷ Program stanowił załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie wprowadzenia w 2014 r. na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „Programu mającego na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie” (Dz. U. 2014 r., poz. 996).

⁸ W ustawie budżetowej na 2013 r. w części 85 działu 010 rozdziału 01022 wojewodowie zaplanowali kwotę 28.975,0 tys. zł, a w ustawie budżetowej na 2014 r. odpowiednio kwotę 27.379,0 tys. zł. W poz. 12 części 83 ustaw budżetowych na 2013 i 2014 r. zostały zaplanowane środki w kwocie 254.600,0 tys. zł z przeznaczeniem na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, w tym finansowanie programów zwalczania), badania monitoringowe pozostałości chemicznych i biologicznych w tkankach zwierząt, produktach pochodzenia zwierzęcego i paszach, finansowanie zadań zleconych przez Komisję Europejską oraz dofinansowanie kosztów realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej.

2. Działania organów państwa po stwierdzeniu wirusa ASF na terenie Polski

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zarządzeniem nr 2 z dnia 24 lutego 2014 r. powołał Zespół do spraw łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń⁹, po stwierdzeniu dwóch przypadków ASF u dzików. Zespół analizował środki podjęte na rzecz zwalczania ASF dokonując oceny wdrożonych rozwiązań prawnych oraz rekomendując działania ograniczające negatywne skutki wystąpienia ASF u dzików i wprowadzenia embarga na polską wieprzowinę. Zalecono m.in. intensyfikację promocji mięsa wieprzowego, poszukiwanie nowych partnerów handlowych, wsparcie producentów trzody chlewnej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2014–2020 oraz podjęcie negocjacji z Komisją Europejską (KE) skutkujących zmniejszeniem obszaru objętego ograniczeniami.

Zespół odbył osiem posiedzeń¹⁰, a z dniem 13 czerwca 2014 r. zakres jego prac przejęła *Grupa zadaniowa ds. łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń*¹¹. Posiedzenia Grupy odbyły się w dniach: 30 czerwca, 1 lipca i 25 sierpnia 2014 r.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na bieżąco był informowany o działaniach podejmowanych w związku z wystąpieniem ASF. Raporty w tym zakresie (dobowe i tygodniowe)¹², obejmujące informacje o działaniach służb weterynaryjnych i administracji rządowej, były sporządzane przez Centrum Zarządzania Kryzysowego¹³.

(dowód: akta kontroli str. 697-763)

Decyzją wykonawczą Komisji nr 2014/100/UE z dnia 18 lutego 2014 r. dotyczącą niektórych tymczasowych środków ochronnych w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w Polsce¹⁴, za obszar zakażony uznano: powiaty sejneński, sokólski, hajnowski, bielski, siemiatycki, trzy gminy powiatu augustowskiego i pięć gmin powiatu białostockiego w województwie podlaskim, powiat łosicki w województwie

⁹ W skład Zespołu weszli przedstawiciele Kierownictwa MRiRW, dyrektorzy sześciu jednostek organizacyjnych Ministerstwa oraz dyrektorzy: Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego (PIWet-PIB) i Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego.

¹⁰ W dniach: 24 i 27 lutego, 3 marca, 6 marca, 14 marca, 17 marca, 28 marca i 14 kwietnia 2014 r.

¹¹ Zespół został rozwiązany zarządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 21 z dnia 12 czerwca 2014 r. z powodu zmian organizacyjnych w MRiRW. Grupa zadaniowa ds. łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń przejęła również zadania Zespołu Zarządzania Kryzysowego.

¹² Pozyskiwane informacje stanowiły podstawę sporządzanych raportów dobowych, a od dnia 10 kwietnia 2014 r. raportów tygodniowych.

¹³ Dane z jednostek nadzorowanych lub podległych (GIW, PIWet) oraz z Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Kryzysowego województw: podlaskiego, mazowieckiego i lubelskiego – w formie raportów – kierowano przede wszystkim do MRiRW, wybranych organów administracji rządowej oraz jednostek podległych i nadzorowanych przez Ministra RiRW.

¹⁴ Dz. U. UE L Nr 50 z 20 lutego 2014 r., s. 35 – wygaśnięcie z dniem 14 marca 2014 r.

mazowieckim oraz powiaty bialski i włodawski w województwie lubelskim. Decyzja Komisji została wydana po określeniu tego obszaru przez GLW i przesłaniu informacji w tym zakresie do Komisji Europejskiej w dniu 18 lutego 2014 r.

Propozycja obszaru zakażonego ASF wraz z wielkością utrzymywanego na nim pogłowia świń została w dniu 18 lutego 2014 r. przedstawiona przez GLW Ministrowi RiRW i przez niego zaakceptowana. Na ww. obszarze pogłowia świń wynosiło około 397 tys. sztuk. Minister RiRW wyjaśnił, że: „ze względu na wagę sprawy i konieczność niezwłocznego działania akceptowałem obszar objęty restrykcjami (...)”.

Obszar objęty zakażeniem nie był konsultowany z Departamentem Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii, a o jego wielkości Departament został poinformowany pocztą elektroniczną z Ministerstwa Spraw Zagranicznych w dniu 18 lutego 2014 r.

Zmniejszenie obszaru zakażonego (obszaru objętego ograniczeniami)¹⁵ oraz wyznaczenie obszaru ochronnego nastąpiło decyzją wykonawczą Komisji 2014/178/UE z dnia 27 marca 2014 r.¹⁶ Decyzją 2014/637/UE z dnia 28 sierpnia 2014 r.¹⁷ obszar ochronny powiększono o 23 gminy, a decyzją 2014/709/UE z dnia 9 października 2014 r.¹⁸ – zmniejszono o dwie gminy.

(dowód: akta kontroli str. 45-77, 756, 799-830)

Sytuacja na rynku wieprzowiny po stwierdzeniu ASF na terenie Polski (obniżka cen oraz zmniejszenie popytu na mięso wieprzowe) była omawiana na spotkaniach Kierownictwa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi z przedstawicielami branży mięsnej oraz producentami świń. Była także przedstawiona na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 25 lutego 2014 r.

Działania na rzecz skupu wieprzowiny z gospodarstw zlokalizowanych w obszarze objętym ograniczeniami, jak wynika z wyjaśnień Ministra RiRW, „nie przyniosły większych efektów”. W celu umożliwienia sprzedaży świń ze stad znajdujących się

¹⁵ W dniu 4 marca 2014 r., wniosek o zmniejszenie strefy został zgłoszony na posiedzeniu Stałego Komitetu ds. Łańcucha Żywnościowego i Zdrowia Zwierząt (SCoFCAH) o czym GLW poinformował Ministra w dniu 6 marca 2014 r. Główny Lekarz Weterynarii informował również, że o zmniejszenie strefy postulowano w dniu 28 lutego 2014 r. we wnioskach po kontroli Wspólnotowego Weterynaryjnego Zespołu ds. Kryzysowych. O podjęcie działań mających na celu zmniejszenie obszaru objętego ograniczeniami wnioskował także w dniu 12 marca 2014 r. Wojewoda Podlaski. W konsekwencji obszar objęty ograniczeniami zmniejszono do gmin czterech powiatów województwa podlaskiego.

¹⁶ Decyzja wykonawcza Komisji 2014/178/UE z dnia 27 marca 2014 r. dotycząca środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich (Dz. Urz. UE L 95 z 29 marca 2014 r., str. 47 ze zm.) – uchylona 11 października 2014 r.

¹⁷ Decyzja wykonawcza Komisji 2014/637/UE z dnia 28 sierpnia 2014 r. zmieniająca załącznik do decyzji wykonawczej 2014/178/UE odnośnie obszarów objętych ograniczeniami w związku z afrykańskim pomorem świń w niektórych państwach członkowskich (Dz. Urz. UE L 259 z 30 sierpnia 2014 r., str. 23).

¹⁸ Decyzją wykonawczą Komisji 2014/709/UE z dnia 9 października 2014 r. w sprawie środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich i uchylającej decyzję wykonawczą 2014/178/UE (Dz. Urz. UE L 295 z 11 października 2014 r., str. 63).

w obszarze objętym ograniczeniami, Minister RiRW (w dniach: 24 lutego i 5 marca 2014 r.) wystąpił do Ministra Gospodarki o utworzenie rezerw strategicznych półtuszy wieprzowych wyprodukowanych z żywca wieprzowego pochodzącego z tego obszaru. W wyniku decyzji Ministra Gospodarki, w okresie od 14 marca do 28 kwietnia 2014 r. Agencja Rezerw Materiałowych dokonała zakupu półtuszy wieprzowych.

(dowód: akta kontroli str. 389-391, 812-830, 837-838)

Dla przeciwdziałania skutkom wystąpienia ASF w Polsce (zakaz importu polskiej wieprzowiny) oraz pozyskania nowych rynków zbytu prowadzono kampanię informacyjną wśród krajów spoza UE o bieżącej sytuacji epizootycznej w Polsce. W dniu 25 lutego 2014 r., o współdziałanie w celu wznowienia eksportu polskiej wieprzowiny Minister RiRW wystąpił do Ministra Gospodarki i Ministra Spraw Zagranicznych.

Na wniosek Ministra RiRW¹⁹ Komisja Europejska rozporządzeniem wykonawczym nr 324/2014 z dnia 28 marca 2014 r.²⁰ wprowadziła nadzwyczajne środki wspierania rynku, przewidziane w rozporządzeniu (UE) nr 1308/2013²¹. Realizacja tego mechanizmu została powierzona Agencji Rynku Rolnego²².

(dowód: akta kontroli str. 356-385, 570-638)

W dniu 13 marca 2014 r., GLW wystąpił do Ministerstwa z projektem zmiany rozporządzenia z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń²³, przewidującym m.in. możliwość grupowania świń w miejscach przeznaczonych do prowadzenia działalności nadzorowanej i wysyłania do rzeźni. Zmienione w tym zakresie przepisy wprowadzono rozporządzeniem z dnia 19 marca 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń²⁴.

¹⁹ W dniu 24 lutego 2014 r. Minister RiRW wystąpił do Komisarza ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi z wnioskiem o zastosowanie nadzwyczajnych środków wsparcia na rynku wieprzowiny dotkniętym trudnościami, tj. ograniczeniami dla handlu wewnątrz Unii z państwami trzecimi.

²⁰ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) Nr 324/2014 z dnia 28 marca 2014 r. przyjmujące nadzwyczajne środki wspierania rynku wieprzowiny w Polsce (Dz. U. UE L Nr 95 z 29 marca 2014 r., s. 24 ze zm.)

²¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. U. UE L Nr 347 z 20 grudnia 2013 r., s. 671 ze zm.).

²² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 kwietnia 2014 r. w sprawie realizacji przez Agencję Rynku Rolnego zadań związanych z ustanowieniem nadzwyczajnych środków wspierania rynku wieprzowiny (Dz. U. 2014 r., poz. 460).

²³ Dz. U. 2014 r., poz. 247 – utraciło moc z dniem 31 marca 2014 r. W rozporządzeniu tym wprowadzano regulacje zapewniające wykonanie decyzji wykonawczej Komisji 2014/100/UE oraz środki zaradcze i prewencyjne uniemożliwiające zawleczenie choroby do gospodarstw utrzymujących trzodę chlewną na obszarach objętych ograniczeniami. Dotyczyły one m.in. nakazu kierowania zwierząt z gospodarstwa położonego na obszarze objętym ograniczeniami bezpośrednio do rzeźni.

²⁴ Dz. U. 2014 r., poz. 354.

W sprawie przyczyn dokonania ww. zmian, Minister RiRW wyjaśnił m.in. „... w oparciu o sugestie GLW podjęto decyzję o wprowadzeniu szeregu zakazów, nakazów i ograniczeń. Restrykcyjność wprowadzonych środków wynikała z konieczności zastosowania rozwiązań pozwalających na osiągnięcie właściwego poziomu zabezpieczenia. Niemniej jednak równoległe podjęte zostały działania w celu ustalenia rozmiaru występowania choroby w populacji dzików oraz przeprowadzono w obydwu stwierdzonych przypadkach szczegółowe dochodzenie epizootyczne. Wynik przeprowadzonych dochodzeń epizootycznych, w tym wyniki przeprowadzonych badań laboratoryjnych nie wskazywały na to, że doszło do cyrkulacji wirusa ASF w populacji dzików na terytorium Polski, tym bardziej, że w kolejnych tygodniach nie potwierdzono żadnych nowych przypadków ASF (...). W związku z powyższym możliwe było złagodzenie pewnych ograniczeń zawartych w ww. rozporządzeniu”.

Rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń²⁵ zapewniono wykonanie decyzji wykonawczej Komisji 2014/178/UE. Określono warunki dopuszczenia do handlu i wywozu mięsa ze świń i dzików do państw spoza UE, a także sprawę odrębnego znakowania produktów mięsnych, w przypadku gdy nie mogą być wywożone do innych państw członkowskich UE lub państw spoza UE. W kolejnych zmianach ww. rozporządzenia Ministra RiRW wdrożono środki wynikające z decyzji wykonawczych KE, zapobiegające rozprzestrzenianiu się ASF na pozostałe obszary kraju²⁶.

(dowód: akta kontroli str. 23, 772-788, 831-838)

Rozporządzeniem z dnia 19 marca 2014 r. zmieniającym rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 21 października 2010 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny²⁷ wprowadzono możliwość uboju świń na użytek własny. O dopuszczenie takiego rozwiązania²⁸ Główny Lekarz Weterynarii wnioskował w dniu 24 października 2013 r. Na potrzebę działań stabilizujących rynek mięsa wieprzowego poprzez umożliwienie rolnikom dokonywania uboju gospodarczego na własne potrzeby²⁹ wskazywali także Wojewoda Podlaski i rolnicy województwa podlaskiego.

²⁵ Dz. U. 2014 r., poz. 420 ze zm.

²⁶ Przyjęcie obszaru objętego ograniczeniami wynikającego z decyzji wykonawczej Komisji z dnia 28 sierpnia 2014 r. (zmieniającej załącznik do decyzji wykonawczej 2014/178/UE) nastąpiło rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 sierpnia 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń (Dz. U. z 2014 r., poz. 1205).

Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 października 2014 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń (Dz. U. 2014 r., poz. 1394) wdrożono decyzję wykonawczą Komisji 2014/709/UE 2014/178/UE z dnia 27 marca 2014 r., przedłużającą czas stosowania środków, na obszarach podlegających ograniczeniom do dnia 31 grudnia 2018 r.

²⁷ Dz. U. 2014 r., poz. 356.

²⁸ Na terenach objętych ograniczeniami zakaz uboju świń na użytek własny został wprowadzony w 2013 r. rozporządzeniami wojewodów Mazowieckiego, Podlaskiego i Lubelskiego.

²⁹ O zmianę przepisów w tym zakresie Wojewoda Podlaski zwracał się do Ministra RiRW w dniach 3 i 12 marca 2014 r. oraz rolnicy województwa podlaskiego na spotkaniach z Kierownictwem MRiRW w dniach: 26 lutego i 11 marca 2014 r.

W sprawie zmian wprowadzonych rozporządzeniem z dnia 19 marca 2014 r. Dyrektor DBŻiW stwierdziła m.in., że prace nad przedmiotowym projektem przedłużały się z powodu trudności w uzgodnieniach wewnętrznych, w tym pod względem prawno-legislacyjnym. Z uwagi na zmieniającą się sytuację epizootyczną (w styczniu 2014 r. stwierdzono przypadki ASF u świń na Litwie) należało przeanalizować wcześniej zaproponowane rozwiązania, które wprowadzono biorąc pod uwagę m.in. fakt, że dotychczas ASF nie był stwierdzany w państwie członkowskim UE sąsiadującym z Polską. Dodatkowo, w lutym 2014 r. stwierdzono pierwsze przypadki ASF u dzików na terytorium RP, a zatem sytuacja epizootyczna znowu uległa zmianie, co spowodowało konieczność ponownego przeanalizowania rozwiązań zaproponowanych w projekcie rozporządzenia i ostrożne podejście do umożliwienia uboju świń na użytek własny, tak aby ubój ten nie przyczynił się do rozprzestrzenienia ASF na terytorium RP.

(dowód: akta kontroli str. 23, 193-198, 411-423, 438 – 440, 547-566)

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń, na obszarze objętym ograniczeniami wprowadzono zakaz polowań i odłowów zwierząt łownych (w tym dzików) bez zgody powiatowego lekarza weterynarii (PLW). Rozporządzeniem Ministra RiRW z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń umożliwiono prowadzenie indywidualnych polowań na zwierzęta łowne inne niż dziki bez żadnych ograniczeń, natomiast inne sposoby wykonywania polowań i odłowów zostały uzależnione od zgody PLW (§ 2 ust. 2 pkt 3).

Rozporządzeniem z dnia 29 sierpnia 2014 r. zmieniającym ww. rozporządzenie Ministra RiRW z dnia 31 marca 2014 r. wdrożono Plan zwalczania afrykańskiego pomoru świń u dzików na obszarach objętych ograniczeniami i ochronnym³⁰, wprowadzający m.in. zakaz polowań zbiorowych na dziki na obszarze objętym ograniczeniami (§ 2 ust. 2 pkt 3a). Propozycje zmian do Planu, zakładające m.in. możliwość prowadzenia polowań zbiorowych, GLW przesłał do KE w dniu 16 września 2014 r. Z wyjaśnień Dyrektor DBŻiW wynika, że o podjęciu ww. działań Główny Lekarz Weterynarii poinformował w trakcie spotkania z przedstawicielami Ministerstwa Środowiska, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w dniu 22 września 2014 r.

³⁰ Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 7 lipca 2014 r. zatwierdzająca plany zwalczania afrykańskiego pomoru świń u dziczyjących świń na niektórych obszarach Litwy i Polski (Dz. Urz. UE L 200 z 9 lipca 2014 r., s. 21).

W przekazanych w dniu 28 kwietnia 2014 r.³¹ uwagach do projektu Planu zwalczania afrykańskiego pomoru świń u dzików na obszarach objętych ograniczeniami i ochronnym DBŻiW wskazał, że zgodnie z art. 16 dyrektywy 2002/60/WE³² Plan powinien obejmować środki podjęte jedynie w obszarze zakażonym³³ bez nakładania nowych ograniczeń, innych niż wynikające z rozporządzenia dnia 31 marca 2014 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń. Pomimo uwag, GLW wprowadził takie ograniczenia do projektu Planu zwalczania ASF u dzików, który następnie przedłożył KE do zatwierdzenia.

(dowód: akta kontroli str. 23, 48-49, 329, 335, 412-421)

Rozporządzeniem z dnia 29 lipca 2014 r. w sprawie rodzaju wydatków ponoszonych przez inspektoraty weterynarii³⁴ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wprowadził rozwiązania umożliwiające wypłaty dzierżawcom i zarządcom obwodów łowieckich z terenu województwa podlaskiego³⁵ za przechowywanie tusz dzików do czasu uzyskania wyniku badań laboratoryjnych w kierunku ASF.

(dowód: akta kontroli str. 282-355, 831-838)

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowano projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt dotyczący m.in. podniesienia poziom bioasekuracji w stadach utrzymujących świnię oraz ograniczenia liczby gospodarstw spełniających niskie standardy w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 426-441, 772-782)

Ocena cząstkowa

Po stwierdzeniu ASF w Polsce podjęto działania prawne i organizacyjne w celu ograniczenia skutków tej choroby, w tym obniżenia cen żywca rzeźnego oraz zwiększenia popytu na polską wieprzowinę. Wdrożono realizację wprowadzonych przez Komisję Europejską nadzwyczajnych środków wspierania rynku w związku z ograniczeniami w obrocie świń i świeżej wieprzowiny oraz wieprzowych produktów mięsnych.

³¹ W dniu 17 kwietnia 2014 r. GLW wystąpił do DBŻiW o opinie i uwagi do projektu Planu zwalczania ASF u dzików.

³² Dyrektywa z dnia 27 czerwca 2002 r. ustanawiająca przepisy szczególne w celu zwalczania afrykańskiego pomoru świń oraz zmieniająca dyrektywę 92/119/EWG w zakresie choroby cieszyńskiej i afrykańskiego pomoru świń (Dz. Urz. WE L 192 z 20 lipca 2002 r., s. 27 ze zm.).

³³ Wskazane w rozporządzeniu Ministra RiRW z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem u dzików afrykańskiego pomoru świń.

³⁴ Dz. U. 2014 r., poz. 1029.

³⁵ Za odstrzał dzików na obszarze objętym ograniczeniami oraz dostarczanie i przechowywanie ich tusz do czasu uzyskania wyniku badań laboratoryjnych w kierunku afrykańskiego pomoru świń przewidziano możliwość wydatkowania środków budżetowych przez PLW na rzecz zarządców i dzierżawców obwodów łowieckich (maksymalnie kwotę 137,10 zł). Natomiast za realizację przez ww. podmioty obowiązków wynikających z decyzji powiatowych lekarzy weterynarii nakazujących zabicie dzików – 150 zł.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

W związku z ustalonym stanem faktycznym, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁶ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

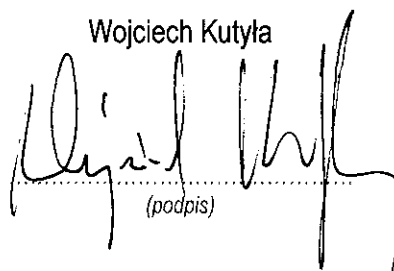
Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania ustaleń kontroli.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 30 grudnia 2014 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Wojciech Kutyla

(podpis)

³⁶ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

